

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 60 din. Plača in toži se v Ljubljani.

TRGOVSKI LIST

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, ponedeljek 11. novembra 1940

Cena posamezni številki din 1.50

Reorganizacija gospodarstva

Silno spremenjene razmere po svetu ter velikanski vpliv vojnih dogodkov na vse države, tudi na nevtralne, zahtevajo od vseh držav, da prilagode novim razmeram tudi svoje narodno gospodarstvo. Reorganizacija gospodarstva je zato v vseh državah na dnevnem redu in tako tudi v naši.

Ta reorganizacija je povsod v znaku večjega poseganja države v gospodarsko življenje. Drugače tudi skoraj biti ne more. Cela vrsta trgov je zaprta in uvoz najbolj potrebnih predmetov otežkočen, če ne onemogočen. Naravno, da v takšnem stanju tudi nobena država ne more dovoliti svobodnega izvoza, temveč mora gledati na to, da z njim dobi predmete, ki so ji najbolj potrebni. Ne more zato v izvozu in uvozu trgovini biti glavni ozir na zaslužek posameznikov, temveč gre prvo mesto javnemu interesu, da dobi država to, kar potrebuje za svoje gospodarstvo in za svojo obrambo. S tem silnim poudarkom javnega interesa pa je tudi že poudarjena potreba državnega poseganja v gospodarstvo. Dirigirano ali načrtno gospodarstvo je s tem na pohodu, čeprav morejo biti pri tem odločilni samo praktični in ne ideološki oziri. Ali z drugimi besedami: More se uvajati dirigirano gospodarstvo samo iz praktične potrebe, da se gospodarstvo čim bolj prilagodi novim razmeram, ne pa zato, ker bi bilo to gospodarstvo samo sebi namen in bi določalo ves gospodarski red.

Država torej mora bolj posegati v gospodarstvo in ga dirigirati. To dirigiranje pa se more izvršiti na več načinov. Tako more država dirigirati gospodarstvo brez ozira na težnje in potrebe zasebnega gospodarstva, da torej s svojim upravnim aparatom odločuje v vseh vprašanjih in tudi do zadnjih podrobnosti. More pa država tudi sodelovati z zasebnim gospodarstvom, da uravnava vse svoje ukrepe tako, da se z njimi ne škoduje zasebnemu gospodarstvu in da izdaja vse svoje ukrepe v soglasju z zasebnim gospodarstvom.

Jasno je, da nudi sodelovanje z zasebnim gospodarstvom neprimerno več jamstev za pravilno vodstvo gospodarstva, kakor če tega sodelovanja ni. Posebno pa velja to za našo državo, ker se naš upravni aparat sploh nikdar pripravljati ni, da bi dirigiral gospodarstvo. Gospodarska vprašanja so bila pri nas leta in leta potisnjena daleč v ozadje in veljavo so imela le politična, še večjo pa strankarsko-politična vprašanja. Zato tudi naš upravni aparat za težko odgovornost, ki jo nalaga dirigirano gospodarstvo, ni mogel biti dorasel. Tem večja napaka bi zato bila, če bi država dirigirala gospodarstvo samo z dekretiranjem od zgoraj in brez sodelovanja onih, ki edini poznajo do zadnje podrobnosti vse posebnosti in vse potrebe našega gospodarstva.

Edini razlog, da bi se država smela in celo morala odločiti za dirigirano gospodarstvo brez sodelovanja zasebnega gospodarstva bi bil, če zasebno gospodarstvo ne bi hotelo razumeti potreb celote, če ne bi bilo pripravljeno priznati javnim interesom prednost pred zasebnim, če se torej zasebno gospodarstvo ne bi hotelo podrediti potrebam javnosti.

Kaj takega pa se našemu zaseb-

nuemu gospodarstvu res ne more očitati, ker je to ob vsaki priliki glasno poudarilo svojo pripravljenost za sodelovanje in to pripravljenost tudi dokazalo. Pokazalo pa je tudi, da je pripravljeno tudi podrediti svoje interese onim celote. Ni torej pri nas prav nobenega stvarnega razloga, da bi se dirigirano gospodarstvo izvajalo brez aktivnega sodelovanja zasebne iniciative. Oficialno se tudi priznava, da je takšno sodelova-

nje potrebno, toda v praksi se je le že prevečkrat pokazalo, da se to sodelovanje mnogo premalo upošteva. Še vedno se izdajajo uredbe in predpisi, ne da bi bila dana zastopnikom gospodarstva prilika, da se o njih izjavijo. Neredki pa niso niti pojavi, ki kažejo, da nekateri razumevajo dirigirano gospodarstvo tako, da bi se morala zasebna iniciativa iz trgovine sploh izločiti. Takšne zablude pač ne morejo dati dobrih

rezultatov in zato se tudi ne bi smele dopuščati.

Odveč je danes debata o tem, če je dirigirano gospodarstvo potrebno ali ne, ker se je po sili razmer uveljavilo kot neobhodna potreba. Če pa je že potrebno, potem se mora tudi pravilno izvajati in to se doseže samo s sodelovanjem zasebnega gospodarstva, da se država posluži vse bogate iniciativnosti in velikih izkušenj praktičnih gospodarskih ljudi.

se nad svojim tihim kompanjonom stalno pritožujejo.

Kaj bi se na primer reklo v zasebnem gospodarskem življenju kompanjonu, ki bi svojega odgovornega tovariša prisilil, da sestavi bilanco tako, da bi njemu pripadla večja kvota čistega dobička, kakor pa je to gospodarsko upravičeno? Toda za našega »titega kompanjona« to nič ne pomeni, na to se on sploh ne ozira.

Kaj bi se nadalje reklo v trgovskem življenju o kompanjonu, ki bi svoj del čistega dobička zahteval v raznih oblikah in tega dvigal v več raznih terminih? In kaj o kompanjonu, ki bi zahteval tudi pri najmanjšem izkupičku še predjem na račun boljše bodočnosti? Nobenega dvoma ni, da bi moral tak čudak čim prej iz podjetja. S »titim kompanjonom« pa se ne more tako postopati. Vendar pa zaradi tega le ni upravičeno, da se nastopa s prisilnimi izterjavami in kaznimi, da se rubi blago ravno onim, ki silno težko ali sploh ne morejo plačati.

To niso pritožbe samo obdačenih podjetij, temveč tudi delavci in nameščenci opažajo pri vsakem prejemu plače veliki apetit »titega kompanjona«. Ali se je čuditi, če spravi to brezobzirno postopanje tudi miroljubne državljane v jezo?

Prevelika obilica paragrafov pokopuje pod svojim velikim bremenom tudi zadnji ostanek ambicioznosti. Tega ne more opravičiti niti največja finančna potreba, kajti če propade zasebno gospodarstvo, tedaj se avtomatično začne tudi propadanje »titega kompanjona«.

Vseeno bi bilo dobro, da bi »titi kompanjon« že v lastnem interesu skrbel, da more njegov javni tovariš nekaj zaslužiti.

Akcija za ustanovitev turističnih hranilnih zadrug

Uprava družbe »Putnik« je začela akcijo za ustanavljanje turističnih hranilnih in posojilnih zadrug, da bi se z njimi povečal notranji turistični promet. Glavni namen teh zadrug bi bil, da se ustvari stalna turistična publika. To naj bi se doseglo z raznimi posebnimi ugodnostmi, ki bi jih nove zadruge nudile svojim članom. Po načrtu Putnika bi se ustanovile tri takšne glavne zadruge, in sicer v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani.

Uprava Putnika je že začela pripravljati ustanovitev takšnih zadrug. Te dni bo poslala svoj načrt vsem banknim upravam ter jih povabila k sodelovanju. Nadalje bo povabila k sodelovanju Gen. direkcijo drž. železnice, rečno plovbo, ladijske družbe in glavno zvezo avtobusnih podjetij.

Izvoz starega železa iz Nemčije je še prost

Ker se uvaja splošna kontrola uvoza skoraj vseh predmetov, so bile v naši javnosti razširjene vesti, da bo tudi uvoz starega železa iz Nemčije urejen s posebno naredbo. To mnenje pa ni pravilno, ker ni za uvoz starega železa iz Nemčije potrebno nikakoli predhodno dovoljenje ter se more staro železo uvažati kakor dosedaj. Seveda pa je uvoz starega železa iz Nemčije prost samo tako dolgo, dokler se ne uvede sistem kontrole uvoza tudi za staro železo.

Slovenija in potrošniške zadruge pri podjetjih

Izjava Zbornice za TOI v Ljubljani

K nameravani ustanovitvi potrošniških zadrug pri industrijskih podjetjih (ki so bile med tem že odredene) je poslala Zbornica za TOI v Ljubljani g. Srdjanu Budisavljeviću, ministru pa soc. politiko in ljudsko zdravje naslednjo temeljito utemeljeno spomenico:

Po prejetih informacijah je bil v ministrstvu za soc. politiko in ljudsko zdravje izdelan načrt o potrošniških zadrugah, ki bi se morale obvezno ustanoviti pri industrijskih podjetjih, ki zaposlujejo več ko 30 delavcev. Podpisani zbornici načrt te uredbe ni bil poslan v izjavo ter nam je zato njegova vsebina znana samo iz cirkularnih obvestil. Po teh informacijah pomeni načrt nepotrebno in odvisno intervencijo oblasti v vprašanju oskrbovanja industrijskega delavstva z živili, ter je zato dolžnost zbornice, da se izjavi proti uvajanju takšnih potrošniških zadrug, ker so te zlasti na območju dravske banovine nepotrebne, in sicer iz naslednjih razlogov:

Industrija v dravski banovini ni aglomerirana, temveč decentralizirana in enakomerno razdeljena po vsem ozemlju banovine. Delavstvo, ki je zaposleno v industriji, v več ko 93% ni izgubilo zveze z zemljo in kmetijstvom, temveč se rekrutira iz vaških občin, kakor je to ugotovila tudi anketa, ki jo je zbornica priredila o tem vprašanju. Ta anketa je ugotovila, da so delavci večinoma lastniki hiš in malih posestev ter vrtov, kjer morejo del živil, zlasti krompirja, fižola, zelja in povrtnine pridobivati na svoji zemlji. Ženske delavke stanujejo večinoma pri svojih starših ali rodbinah, kjer se tudi hranijo. Večja industrijska podjetja najemajo svoje delavce iz okoliša 20 do 30 km premera od sedeža podjetja in prihajajo delavci na delo v posebnih delavskih vlakih, ki so uvedeni na območju ljubljanske železniške direkcije, oz. z avtobusi, večinoma pa na biciklih ter je tako problem prehrane delavstva postavljen v dravski banovini za industrijsko delavstvo čisto drugače kakor v drugih pokrajinah. Treba upoštevati, da je v dravski banovini 197.000 biciklov, ki služijo gibanju delavske sile, da se morejo delavci s sedeža podjetja in s posla v najkrajšem času vrniti domov.

Kakor se vidi iz priložene tabele, je v dravski banovini okoli 10.000 trgovinskih obratov, od katerih se 95% bavi s prodajo živil. Specializacija v ostalih trgovinskih strokah je izvedena samo v mestih in predstavlja zelo majhen odstotek. Povprečno pride na trgovinski obrat okoli 110 prebi-

valcev, v katero število pa so vštete tudi žene in otroci. Iz tega se vidi, da je mreža trgovinskih obratov in s tem tudi konkurence v prodaji živil razvita do skrajnosti, da vlada že prenasíčenost in prenapolnjenost glede trgovinskih obratov. Poleg tega števila trgovinskih obratov je v dravski banovini še veliko število konsumnih in nabavljalnih zadrug, delavskih konsumov za prodajo živil ter kmetijskih združnih prodajalnic, ki imajo posebno velike obrate v industrijskih krajih. Tudi v tem oziru obstoji torej že regulator cen in činitelj za oskrbo prebivalstva, ki dopolnjuje trgovsko iniciativo ter vpliva na regulacijo cen. Na anketi je bilo ugotovljeno, da je večina delavstva včlanjena pri konsumnih zadrugah, da je torej novo ustanavljanje potrošniških zadrug odveč, hipertrofno in zato tudi nezaželeno.

Največja industrijska podjetja, kakor Kranjska industrijska družba na Jesenicah in Trboveljska premogokopna družba, imajo svoje posebne aprovizacijske konsume, ki so bili ustanovljeni zaradi vagonске nabave važnih živil, ki jih dajejo podjetja na razpolago delavstvu brez kakršnega koli režijskega doplačila.

Poleg navedenih veleindustrij so številna industrijska podjetja dosedaj že sama na željo delavstva povsod, kjer se je pokazala potreba, finansirala nabavo masti, pšenice, moke in drugih živil, ka-

kor fižola, krompirja itd. ter so bila ta ponekod razdeljena med delavstvo tudi izpod nabavne cene. Zbornica je pripravljena, da na poziv predloži o tem konkretno podatke in podrobna poročila z vso potrebno dokumentacijo.

Na vse zadnje je pred enim mesecem bil z naredbo banske uprave ustanovljen Banovinski prehranjevalni zavod za oskrbovanje prebivalstva, ki ima po naredbi bana nalogo, da ustanovi svoje poslovalnice in podružnice povsod, kjer bi bilo to potrebno.

(Zbornica je v jasnejšo podkrepitev svoje spomenice predložila tudi statistiko, iz katere se vidi število občin, prebivalstva, industrijskih podjetij in trgovinskih obratov, a tudi združnih prodajalnic v posameznih okrajih.)

Zbornica smatra, da ni potrebe za izdajo uredbe o ustanavljanju potrošniških zajednic pri industrijskih podjetjih za območje dravske banovine, ker je v Sloveniji ta problem že z zasebno iniciativo ugodno rešen in ni potrebna intervencija oblasti. Dekretiranje obligatornega ustanavljanja takšnih zajednic bi povzročilo samo zmešnjavo in motnje v dosedanjih organizaciji oskrbe prebivalstva brez kakršne koli dejanske koristi za interese delavstva.

Zbornica zato prosi, da blagovolite delati na to, da se nameravana uredba o industrijskih aprovizacijskih zajednicah zavrne.

Podjetja in njih „titi kompanjon“

Mnogo se je že govorilo o tem vprašanju in vsak gospodarski človek bi mogel dati na to vprašanje dober in točen odgovor. Manj pa se bavi s tem vprašanjem sam »titi kompanjon« in zato smatramo za potrebno, da se o tem vprašanju kar nenehno razpravlja, dokler se ne bo tudi »titi kompanjon« zavedel svojih dolžnosti do podjetij, od katerih čistega dobička živi. Zato za danes ponatiskujemo, kar je o tem napisal »Jugoslav. gvozdjar«, ki piše:

Razmere v našem gospodarstvu so danes zelo težke. Ni se zato čuditi, če je neki trgovec odgovoril na vprašanje, kdo še sodeluje v njegovem podjetju, da mestna občina in davčna uprava. Vsak gospodarski človek tudi ve, da zahteva ravno delo za te »tite kompanjone« največ skrbi.

Ker ima vsako podjetje tega »titega kompanjona«, bi bilo tudi

naravno, da bi vladalo tudi neko določeno razmerje med javnim in zasebnim gospodarstvom, ker prvo je udeleženo pri dobičku drugega. Če cvete trgovina, potem so tudi dohodki »titega kompanjona« dobri. Če pa so na dnevnem redu izgube, potem nastaja tudi v davčnih blagajnah oseka. Pri tej prisilni zvezi med zasebnim in državnim blagostanjem bi se moral tudi titi kompanjon, t. j. davčna uprava zavedati, da nima dolžnosti samo javni kompanjon, temveč tudi titi. V njegovem lastnem interesu bi zato bilo, da pametno dviga denar iz podjetja, da prepreči nepotrebne očitke, da ne muči s formalnostmi, da ni preveč pedanten in da tudi sam gleda na to, kako bi se podjetje čim bolj razvijalo. Ali pa dela naš titi kompanjon tako? Žal je treba odgovoriti na to vprašanje z odločnim: Ne! Kajti če bi tako bilo, bi ne imeli podjetniki vzroka, da

Uredba o ustanovah za aprovizacijo

Ministrski svet je predpisal uredbo o ustanovah za oskrbovanje. Po tej uredbi se morajo v vseh večjih občinah ustanoviti občinski uradi za oskrbovanje prebivalstva z živili. Uredba nadalje predvideva ustanavljanje potrošniških zadrug pri vseh podjetjih, ki imajo nad 50 članov. (Inflacije z zadrugami torej še ni konec!) Občinski uradi nimajo namena, da bi nadomestili sedanje trgovske in zadrugne organizacije za razdeljevanje blaga. Njih naloga je, da olajšajo oskrbovanje revnejšega prebivalstva. Potrošniške zadrugne pa naj zagotove redno oskrbo delavcev in nameščencev podjetja in nimajo nič skupnega s konsumnimi zadrugami. Tako se vsaj pravi. Uredba ne zavezuje delavce in nameščence enega podjetja, da se morajo oskrbovati pri potrošniški zadrugi svojega podjetja, potrošniške zadrugne pa niso zavezane, da odstopajo blago po nabavni ceni brez pribitka stroškov. Uredba nadalje določa, da morajo biti v upravi zadrug zastopani delavci in nameščenci, kar da daje jamstvo za pravilno delo teh zadrug. Celotno besedilo uredbe objavimo v prihodnji številki.

Velika podražitev obvezilnega materiala

Naša industrija sanitetnega in obvezilnega materiala je danes v veliki stiski. Zaradi pomanjkanja surovin dela le še z znatno zmanjšano kapaciteto. Urad za razdelitev bombažnega prediva sicer razdeljuje nakaznice na podlagi naročil javnih ustanov, toda do surovin se kljub temu zelo težko pride, ker nimajo naše predilnice potrebnega bombaža za izdelavo ovojnega materiala. Vsa naša tekstilna industrija in ravno tako tudi industrija obvezilnega materiala čaka sedaj z veliko nestrpnostjo na pošiljke turškega bombaža.

Ker primanjkuje bombažnega prediva, se misli tudi na to, da bi se dodajalo bombažnemu predivu umetno predivo. Za obvezilni material bi bilo umetno predivo uporabljivo le deloma, ker se ne more to predivo prati.

Uporaba domačega bombaža je težavna, ker se je cena domačega bombaža že pretirano povečala. Prvotno je bila določena cena domačemu bombažu na 16 do 18 din za kilogram. Oblasti so skušale to ceno dvigniti, da bi se proizvodnja domačega bombaža povečala. Cena se je nato dvignila, zlasti pa se je pretirano dvignila sedaj, ko je uvoz bombaža iz drugih držav onemogočen. Danes zahtevajo domači proizvajalci za bombaž že 80 din za kg. Pri tej ceni bi se moral obvezilni material silno podražiti. Kako silno pretirana je ta cena, se vidi najbolj jasno iz dejstva, da velja v tujini bombaž samo 14 do 15 din.

Zaradi teh visokih cen se je naravno podražil tudi obvezilni material. Tako je bil cena vate pred sedanjo vojno v trgovini na debelo po 40 do 50 din, v trgovini na drobno pa po 65 do 70 din, dočim se giblje sedaj cena v trgovini na debelo od 90 do 120 din, v trgovini na drobno pa od 150 do 180 dinarjev. Enake težave so tudi v proizvodnji vsega drugega sanitetnega materiala. Ker je sedaj uvoz obvezilnega materiala nemogoč, sta se ustanovili dve tovarni za ta material, in sicer ena v Zagrebu, druga pa v Beogradu.

Kontrola izvoza drv in gozdnih proizvodov

Iz Beograda se poroča, da je Direkcija za zunanjo trgovino izdelala načrt navedbe o kontroli izvoza drv ter gozdnih proizvodov. Svet za zunanjo trgovino je o tem načrtu razpravljal in ga odobril. Sedaj bo predložena ministru za trgovino in industrijo v podpis.

Uredba o urejanju prodaje blaga

V »Službenih novinah« je bila objavljena uredba o urejanju prodaje blaga, ki se glasi:

Člen 1.

(1) Proizvajalci (predelovalci), trgovci na debelo, trgovci na drobno in drugi prodajalci smejo kupcem odbiti prodajo živil in drugih blaga iz čl. 1. uredbe o zatiranju draginje in brezvestne špekulacije, v kolikor zahtevajo to blago v več ko običajni meri.

(2) Pri osebah, ki kupujejo za lastno potrošnjo v običajnem obsegu posamezne vrste blaga, se smatra obseg teh nakupov pred 1. septembrom 1939., upoštevajoč pri tem nastale osebne in rodbinske spremembe. Za proizvajalce (predelovalce) in trgovce se smatra kot običajni obseg njihovih nakupov oni obseg njih oskrbovanja pred 1. septembrom 1939., upoštevajoč pri tem povečanje ali zmanjšanje obsega njih obrata po tem roku.

(3) Za osebe, pri katerih se običajni obseg njih nakupov posameznih vrst blaga ne more ugotoviti po predpisih prejšnjega odstavka, velja kot običajni obseg nakupov oni obseg kupcev iz tega odstavka z ustrežajočimi razmerami.

Člen 2.

(1) Da se pravilno razdele živila in drugo blago, more minister za trgovino in industrijo določiti za posamezne vrste blaga iz čl. 1. uredbe o zatiranju draginje in brezvestne špekulacije s svojo naredbo obseg prodaje ali količine, preko katerih proizvajalci (predelovalci), trgovci na debelo, trgovci na drobno in drugi prodajalci ne smejo teh prodajati ter more predpisati tudi način izvajanja teh omejitev. Trgovinski minister more z ozirom na izjemne razmere posameznih krajev pooblastiti bana oz. upravnika mesta Beograda, da predpiše takšne določbe za svoje območje. Naredba o določevanju obsega prodaje ali količin, preko katerih se posamezne vrste navedenega blaga ne smejo prodajati, se objavi v »Službenih novinah«.

(2) Če se pomanjkanje posameznih vrst blaga iz čl. 1. uredbe o zatiranju draginje in brezvestne špekulacije z ozirom na krajevne razmere pojavi samo na območju ene upravne oblasti I. stopnje, mora ta z naredbo objaviti obseg prodaje ali količine teh vrst blaga, preko katerih proizvajalci, (predelovalci), veletrgovci, detajlisti in drugi prodajalci ne smejo prodajati. O tej naredbi mora oblast takoj obvestiti bana ter jo objaviti na običajni način v svojem območju.

(3) Ko prenehajo razlogi, zbog katerih je oblast izdala naredbo v smislu odst. 1. in 2. tega člena, mora oblast to naredbo razveljaviti.

(4) Kdor v nasprotju z določili naredbe, izdane po predpisih odstavka 1. in 2. tega člena, prodaja posamezne vrste dotičnega blaga v večjih količinah oz. v večjem obsegu, kakor pa je za te vrste z naredbo določeno, se kaznuje v veletrgovini z zaporom do 6 mesecev in denarno globo do 100 tisoč din, v detajlji trgovini pa z zaporom do 3 mesecev in globo do 25.000 din.

(5) Kdor na enem ali več krajih kupi večjo količino posameznih vrst blaga, kakor pa je z naredbo pristojne oblasti v smislu odst. 1. in 2. tega člena predpisana za določen čas, se kaznuje z zaporom do 30 dni in globo do 10.000 din.

Člen 3.

(1) Prepoveduje se proizvajalcem, (predelovalcem), veletrgovcem, detajlistom in drugim prodajalcem, da bi za prodajo posameznih vrst blaga iz čl. 1. uredbe o zatiranju draginje in brezvestne špekulacije postavili kot pogoj nakup katere druge vrste blaga. Od tega se izvzema prodaja predmetov, ki se po svoji naravi ne morejo ločeno prodajati.

(2) Kdor v nasprotju s prejšnjim odstavkom postavlja kot pogoj prodaje posamezne vrste blaga z nakupom katere druge vrste blaga, se kaznuje v veletrgovini z zaporom do 6 mesecev in globo do 100.000 din, v maloprodaji pa z zaporom do 3 mesecev in globo do 25.000 din.

Člen 4.

(1) Za preganjanje kazenskih dejanj po čl. 2. odst. 4. in čl. 3. te uredbe so pristojna redna sodišča, ki morajo postopati po predpisih zakona o sodnem kazenskem postopku. Proti krivcem teh dejanj se uporabljajo predpisi občnega dela kazenskega zakona razen predpisov o pogojni obsodbi.

Kako se utemeljuje nova uredba o prodaji blaga

»Politika« je objavila očitno uradno pojasnilo in utemeljitev nove uredbe. V tem pojasnilu se med drugim pravi:

Za izdajo te nove uredbe je bilo več razlogov. Opazilo se je, da sicer le omejeno število potrošnikov in trgovcev skuša nabaviti večje količine blaga, kakor pa so mu potrebne za lastno potrošnjo. Iz strahu, da ne ostanejo brez živil, so začeli neki potrošniki in trgovci (?) kupiti na veliko sladkor, mast ali olje v svojih stanovanjih in skladiščih. To kupčenje je povzročalo pomanjkanje blaga celo v predmetih, katerih imamo v naši državi zadosti. Celotno v normalnih razmerah bi to privedlo do pomanjkanja blaga.

Če bi se danes iz trgovine na en dan potegnili večja količina moke, takoj bi nastalo pomanjkanje, čeprav imamo moke toliko, da se nikomur ni treba bati, da mu bo primanjkovala.

Na drugi strani so vojne razmere povzročile zmanjšanje proizvodnje cele vrste predmetov, da je nastalo vprašanje, kako pravilno razdeliti blago med potrošnike. Ta dva problema rešuje nova uredba o urejanju prodaje blaga.

Dosedaj proizvajalci, predelovalci in trgovci niso smeli kontingentirati količine blaga, ki bi jo prodajali kupcem, ker bi se v tem primeru pregrešili proti predpisu uredbe o zatiranju draginje in brezvestne špekulacije. V času, ko je bila ta uredba izdana, še ni pri nas primanjkovalo nobenega blaga in zato takrat tudi ni bilo potrebe racioniranja blaga. Med tem pa se je situacija glede proizvodnje blaga znatno spremenila. Vsak dan se opaža večje pomanjkanje blaga, ki se uvaža.

Na ta način se je problem draginje vedno bolj kompliciral ter se je že pred dobrim mesecem pojavila potreba, da se čim bolj pravilno razdeljuje ono blago, za katero se je pokazalo pomanjkanje. Ta potreba je bila tem bolj nujna, ker se je opazilo, da so se začeli neki potrošniki v večji meri zalagati z blagom, kakor pa je to bilo potrebno. Trgovci so to delali, kakor je to znano, večinoma zaradi špekulacije, potrošniki pa iz strahu, da ne bi ostali brez blaga.

Sedanja nova uredba pa hoče zagotoviti redno oskrbovanje najširših slojev in tudi trgovcev in

negi dela kazenskega zakona razen predpisov o pogojni obsodbi.

(2) Za preganjanje kazenskih dejanj iz čl. 2. odst. 5. te uredbe so pristojne občne upravne oblasti I. stopnje. Kazenske globe se stekajo v obeh primerih v fond za prehrano revnega prebivalstva iz čl. 22. uredbe o zatiranju draginje. V primeru neizterljivosti globe se spremeni denarna kazen v zaporno, pri čemer se računa za vsakih 100 din po en dan zavora, vendar pa ta kazen ne sme presegati 30 dni.

(3) Pravnoveljavne razsodbe se objavljajo v »Službenih listih« na stroške obsojencev.

Člen 5.

Pooblašča se minister za trgovino in industrijo, da v sporazumu z ministrom za soc. politiko in ljudsko zdravje izdaja potrebna navodila in pojasnila za izvajanje te uredbe.

predelovalcev in omogočiti pravilno razdelitev blaga. Nato navaja pojasnilo posamezne določbe uredbe.

Zalibog pa pri tem pojasnilu ne pojasnjuje nejasnosti, ki jih pušča uredba odprte. Tako je čisto nejasno, kateri nakupi se smatrajo kot čezmerni. Določba, da ti nakupi ne smejo biti večji ko pred 1. septembrom 1939. je tako splošna, da se bo le težko izvajala. Pravega kriterija za izvajanje tega predpisa ni. Mnogo premalo je tudi pojasnjen pojem pomanjkanja blaga. Na vsak način bi bila potrebna bolj konkretna določba, kdaj sme oblast prve stopnje proglasiti, da je nastalo pomanjkanje nekega blaga.

V svoji spomenici so gospodarske zbornice jasno povedale, kaj je treba storiti, da se omogoči pravilna razdelitev blaga. Zakaj se ti predlogi niso upoštevali? Bilo bi to mnogo bolje, kakor pa da se brez potrebe napadajo trgovci kot špekulanti v slabem smislu besede.

Nova uredba pomeni dejansko popravilo protidraginjske uredbe, po kateri je bilo mnogo trgovcev kaznovanih, ker so nastopili proti kupčenju blaga. Edino pravilno bi bilo, če se sedaj priznava, da je bila v tem pogledu protidraginjska uredba zgrešena, da se tudi razveljavijo kazni onih, ki so bili zaradi te zgrešene določbe kaznovani.

Nova uredba pomeni s tem novo potrdilo pravilnosti zahteve gospodarskih krogov, da se ne sme izdati niti en gospodarski predpis, če se niso prej zaslišali gospodarski zastopniki.

Politične vesti

Hitler je imel na obletnico prvega nar. socialističnega puča v Monakovem pred starimi nar. soc. borci govor, v katerem je zlasti govoril o sedanji borbi Nemčije. Dejal je, da je imel v sedanji borbi nemški narod komaj nekaj nad polovico več izgub kakor v vojni 1870/71, da je torej ostala ljudska sila Nemčije nedotaknjena. Tudi v materialnem pogledu je stanje Nemčije ugodno. Municije je porabila Nemčija samo del svoje mesečne proizvodnje. Proizvajanje v nekaterih oboroževalnih panogah je moral celo ustaviti. Nemogoče je, da bi Avstralija ali Kanada s svojim malim številom prebivalstva izdelali več letal ko Nemčija, kakor se z nasprotni strani zatrjuje. Nemška proizvodna sila je danes največja na svetu in bo še narasla. Nemška vojska se vedno bolj izpopolnjuje in ko pride čas velike ofenzive, bo dosegla nemška vojska enake uspehe kakor dosedaj. Vsi veliki napori nemškega naroda se

sedaj izplačujejo. Nato je govoril o podmorniški vojni in naglasil, da ima Nemčija sedaj več podmornic, kakor jih je imela kdaj koli. Churchill si ne more niti predstavljati, kako raste število nemških podmornic. Nekega dne Churchill ne bo več, nemških podmornic pa bo vedno več. Nato je govoril o letalski vojni in dejal, da je bila najduhovitejša misel Churchilla, da je začel vojno v zraku z orožjem, kjer je bila Anglija najslabša. Hitler je dalje dejal, da ni pustil, da bi se na Poljskem vodil boj proti civilnemu prebivalstvu, tudi ni dopustil nočnih napadov na poljska mesta. Ko je Churchill začel z nočnimi napadi na nemška mesta, da se je dolgo obotavljal, nato pa je zaukazal, da tudi nemška letala izvajajo nočna bombardiranja. Posledice bodo padle na angleški narod. Hitler je nato naglasil, da se mora boj voditi do končne odločbe in da ni nobena kompromisna rešitev mogoča. Eden mora biti premagan in ta eden ne bo Nemčija. Da je Nemčija danes tako močna, je zasluga onih, ki so začeli nar. socialistično gibanje. Sedaj prihajajo sadovi prvih žrtev. Isti duh preveva tudi danes Nemčijo in v tem duhu se bo boj nadaljeval do končne zmage, ko bo nastala prava Nemčija.

Hitlerjev govor je bil sprejet v Italiji z velikim odobravanjem. Italijanski listi zlasti podčrtujejo Hitlerjeve besede o veliki kapaciteti nemške oboroževalne industrije ter njegovi odločni zavrnitvi vsake kompromisne rešitve.

Winston Churchill je imel ob slovesnem ustoličenju novega londonskega župana govor, v katerem se je najprej spomnil boleznih bivšega predsednika vlade Chamberlaina, nato pa je govoril o vojnem položaju ter o vojnih ciljih Velike Britanije. Pred 6 meseci je prevzel vlado. Od takrat smo pretrpeli mnogo nesreč, vendar pa smo jih prestali. Nezlomljena je ostala naša volja do zmage. Kljub vsem udarcem nismo nikdar pozabili svojih obveznosti do svojih zaveznikov in danes se borimo tudi za vse one države, ki so jih zasedle nemške čete: za Avstrijo, Češko-slovaško, Poljsko, Norveško, Nizozemsko, Belgijo, Francijo in sedaj tudi za Grčijo. Nato je govoril o dobrih odnosih z Združenimi državami in čestitil v imenu vsega britanskega naroda Rooseveltu k izvolitvi. Velikansko materialno pomoč bodo nudile Združene države Angliji. Churchill je nato pojasnjeval, zakaj Vel. Britanija še ni mogla začeti ofenzive. Tovarne, ki so bile ustanovljene večinoma šele v začetku vojne, so šele sedaj začele v polnem obsegu obratovati. Proizvodnjo moramo povečati, poleg tega pa najskrbneje gledati na to, da nam ostanejo vodne poti odprte. Če hoče biti naša armada ofenzivna, mora naša letalstva tudi številčno prekašati nasprotno. Ko je govoril o Grčiji, je zagotovil, da bo dala Vel. Britanija temu hrabremu narodu vso podporo, ki bo sploh možna. Koncem svojega govora je Churchill naglasil, da je vojni cilj Velike Britanije osvoboditev vseh narodov v Evropi, zagotovitev samovlade vsem narodom in na tej podlagi doseči ožje bratstvo med narodi ter človeški napredek v zagotovljenem miru.

Molotov obišče v kratkem na povabilo berlinske vlade Berlin, da vrne lanske obiske nemškega zun. ministra v Ribbentropa ter da »z osebnimi stiki z nemškimi državniki nadaljuje in poglobi sedanje stike.« Tako sporočata skoraj čisto enako nemški dopisni urad in sovjetska agencija Tass.

Glavna snov razgovorov Molotova z nemškimi državniki bo razdelitev interesnih sfer med Sovjetsko unijo in državami osi. Na vsak način se bo razpravljalo tudi o Turčiji. V Berlinu se nadalje govori, da se bo ustvaril velikanski evropsko-azijski blok treh velesil osi in SSSR. Ker pride Molotov v Berlin tik po izvolitvi Roosevelta, vidijo nekateri v tem tudi demonstracijo proti U. S. A.

Načelni sporazum je dosežen med Združenimi državami Sev. Amerike, Vel. Britanijo in Avstralijo o vojaškem sodelovanju in skupnem izkoriščanju pomorskih in zračnih oporišč na Tihem oceanu. Sporazum je bil dosežen po konferenci vseh treh držav. Ta konferenca je bila predvidena za primer, da se mednarodna situacija še bolj poostri. Smatra se, da se je sedaj to zgodilo. Uradnih vesti o podrobnostih sklenjenega sporazuma še ni.

Predsednik Roosevelt je na konferenci z zastopniki tiska izjavil, da bodo Združene države odstopile Vel. Britaniji polovico vseh svojih industrijskih proizvodov, ki se morejo porabiti za vojno. Če sedaj si je lahko Anglija nabavila 45% teh proizvodov, sedaj pa si bo mogla do 50%, nekaterih pa tudi še več. Ameriški obrambni odbor je nadalje obvestil angleško nakupovalno komisijo v Ameriki, da more takoj dodatno naročiti še 12.000 letal.

Denarstvo

V septembru so se povečale vloge v slovenskih hranilnicah za 5,8 milijonov din

Po podatkih Zveze jugoslovan-skih hranilnic v Ljubljani so se povečale pri 29 slovenskih samoupravnih hranilnicah v septembru 1940. Vloge na knjižice za 2 milijona na 765'8 milij., v tekočem računu za 3'8 milij., na 223'9 milij., skupne vloge pa za 5,831.416 na 989,793.485 din. Povečanje vlog na knjižice se opaža pri 11, vlog v tek. računu pri 13, skupnega zneska vlog pa pri 11 hranilnicah, medtem ko se je število vlagateljev na knjižice povečalo pri 10, vlagateljev v tek. računu pri 4, skupno število vlagateljev pa pri 10 hranilnicah in znaša 125.563. Povprečna vloga znaša torej 7.883 din. Ti zelo razveseljivi podatki dokazujejo zaupanje vlagateljev v hranilnice in v denarne zavode ter zavest, da je varčevanje koristno in potrebno zasebnemu in javnemu gospodarstvu.

Mirna tendenca na beograjski borzi

Strah nekaterih, da bi mogli bitoljski dogodki vplivati neugodno na razpoloženje na borzi, se ni uresničil. 6. novembra, dan po bombardiranju, je večina drž. papirjev ohranila svoje tečaje, le vojna škoda je popustila za dve točki, a se je že naslednji dan popravila. To mirno presojanje položaja in ta trdna odločnost našim borzizancem v čast. Kljub napeti situaciji so se zato tečaji le malo spremenili, kakor je razvidno iz naslednjih števil:

	1. XI.	8. XI.
25% vojna škoda	444'50	444'—
7% investicijsko	100'—	100'—
4% agrarne	58'—	58'—
6% begluške	76'50	77'—
6% gozdne	69'75	69'50
7% Blair	94'—	94'—
8% Blair	100'—	100'—
7% Seligman	101'—	101'—
7% stabilizacijsko	96'—	96'—

Ves promet je znašal 2,678.000, za 2,622.000 manj ko v prejšnjem tednu.

Na deviznem trgu je bil poseben živahen promet v nemških klirinških markah. Vedno bolj naraščajo kupitve tudi v markah po novem tečaju. Tečaj marke je neizpremenjeno 17'82 din. Sofija je

bila ves teden po 52'08. Grški boni so padli za 1 točko na 43'—.

Angleški funt je nazadoval za 0'77 na 218'85, dočim je vse prejšnje tedne napredoval. Ženeva je bila po 1276'10, Stockholm pa po 1312'34.

Skupni promet je znašal 55,28 milijona din, za 8,5 milijona manj ko prejšnji teden.

Mednarodni devizni trg

Na njujorški borzi se je v preteklem tednu okrepil tečaj londonske devize od 4'03 1/2 na 4'04 1/2, ki je sedaj za 1 1/2 točke višji od uradnega. Druge evropske devize so ohranile svoje nominalne tečaje, tečaj švicarske je ostal neizpre-

menjeno na 23'21, nominalni tečaj grške drahme je bil črtan iz tečajnice.

Na deviznem trgu v Curihu se je oslabila britanska deviza od 17'15 na 17'10. Gibanje tečajev na curiški borzi kažejo naslednje številke:

	1. XI.	8. XI.
Pariz	9'9373	9'93
New York	4'31	4'31
Stockholm	102'70	102'90
London	17'13	17'10
Milan	21'70	21'75
Berlin	172'50	172'50

Večje spremembe pa so bile na valutnem trgu. Tečaj ameriškega dolarja je presegel tečaj ameriške devize ter se dvignil od 4'31

na 4'325. Zelo slab je bil francoski frank, nasprotno pa se je zboljšal tečaj angleškega funta. Gibanje tečajev valut je razvidno iz naslednjih števil:

	1. XI.	8. XI.
Pariz	5'225	5'—
London	7'60	8'25
New York	4'28	4'32
reg. marka	51'25	50'—
trg. marka	29'25	29'12

V San Francisco je prišla nova sovjetska pošiljka zlata v vrednosti 8 milijonov dolarjev. Skupno je Sovjetska Rusija poslala v zadnjih 6 tednih v Združene države Sev. Amerike zlata za 23 milijonov dolarjev, kar dokazuje, da se bo sovjetski uvoz iz Združenih držav znatno povečal.

Proti ukinjenju vlakov v Sloveniji

Spomenica Zbornice za TOI v Ljubljani

Zaradi težke gospodarske škode, ki je nastala zaradi ukinjenja številnih vlakov v Sloveniji, je poslala Zbornica za TOI v Ljubljani generalni direkciji drž. železnice in prometnemu ministru naslednjo spomenico:

Z odredbo Gen. direkcije državnih železnic z dne 28. oktobra t. l. so bili ukinjeni na območju ljubljanske železniške direkcije en par brzdovlakov in 19 parov potniških vlakov. Po sporočilih, ki so bila izdana o teh redukcijah, se je ta odredba utemeljevala z izrednim dvigom tovornega prometa na glavnih progah ter povečanjem tranzitnih transportov ko tudi s potrebo varčevanja s pogonskim materialom. Način izvršitve te redukcije pa je v popolnem nasprotju z navedenimi motivi, ker je vseh 19 parov ukinjenih potniških vlakov opravljalo promet na lokalnih progah, kjer tranzitni promet oz. povečani sezonski tovorni promet sploh ne prihaja v poštev.

S to redukcijo so bili ukinjeni zadostno frekventirani in rentabilni potniški vlaki ter je torej redukcija oškodovala same dohodke državnih železnic, in ni torej v korist železniških financ.

Poleg tega so s temi delnimi redukcijami izgubili vlaki na glavnih progah zvezo z vicinarnimi železnicami za prihod in odhod potnikov, to pa v času, ko je zaradi pomanjkanja bencina avtomobilski promet skoraj popolnoma ustavljen ter deluje samo še na

nekaterih linijah na majhno razdaljo z avtobusi, ki so se preuredili na pogon z domačimi kurivi.

Redukcija teh vlakov koincidira z redukcijo potniškega prometa z motornimi vozili, torej ravno v dobi, ko je priliv potnikov na železniške vlake okrepljen.

Redukcija vlakov je končno izvršena v času, ko je zaradi oskrbe z živili potniški promet že itak zelo intenziven. Z vsoto redukcije sta pri brzovlakih prihranjeni dve lokomotivi, na vicinarnih železnicah pa niti ena, ker te lokomotive za promet na glavnih progah, zlasti pa za težki tovorni promet sploh ne prihajajo v poštev. Tudi prihranek na partijah vlakovspremnega osebja je minimalen. Tako je n. pr. na kamniški progi z ukinjenjem enega para potniškega vlaka povzročeno, da mora ena vlakovspremna partija čakati 6 ur brez dela na drugi vlak, namesto da bi v tem času opravila pot ukinjenega potniškega vlaka v Ljubljano in nazaj.

Z ukinjitvijo brzih vlakov št. 1 in 2 je moten poslovni promet med Ljubljano in Zagrebom, ki je nenavadno živahen. Potniki so sedaj primorani, da morajo za to 142 km dolgo pot, za katero je bilo treba nepolnih treh ur, potovati s potniškim vlakom št. 615 ob 5-20 in čakati skoraj eno uro na vlak v Zidanem mostu, da pridejo po voznom redu v Zagreb šele ob 9-50. Dejansko pa že mesece prihaja v Zagreb ta vlak še

le ob 11, ko je nemogoče opraviti vse posle. Isto velja tudi za povratek iz Zagreba.

Ukinjeni brzovlak št. 3 na progi Jesenice—Ljubljana je bil posebno pripravljen za prihajanje poslovnega sveta iz velikih industrijskih središč kakor v Kranju, Trzinu in Jesenicah ko tudi za potnike iz Bohinja in Planice v Ljubljano, zvečer pa so imeli potniki tudi za povratek ugodne zveze. Če sta se ta dva para brzovlakov ukinila, bi se moral potniški promet na teh progah prilagoditi potrebam, katerim so prej služili ukinjeni brzovlaki. Toda v tem pogledu se ni nič storilo. Zbornica je prejela iz krogov gospodarstvenikov mnogo pritožb nad izvršeno redukcijo vlakov, ki je poleg tega zadela tudi delavstvo, zlasti težko pa šolsko mladino. Znano je, da je Slovenija provinca z zelo gostim in intenzivnim prometom in zato prosi Zbornico, da bi blagovolila Gen. direkcija in prometno ministristvo z 18. novembrom obnoviti ukinjene vlake.

Ta predlog utemeljujemo s prej navedenimi ugotovitvami, ki se morejo tudi številčno dognati in ki dokazujejo neracionalnost redukcij v prometno komercialnem oziru ter njeno škodljivost za gospodarske interese ter potujoče občinstvo.

Poleg tega ni sedaj na vicinarnih progah niti promet bolj intenziven, kakor je bil v prejšnjih

V gostilni in restavraciji

zahtevajte vedno izrecno Rogaško mineralno vodo!

Ona Vam na prav prijeten način pospešuje prebavo in Vaš organizem Vam bo za to hvaležen.

letih in sezonah, na glavnih progah pa je najtežja obremenitev tranzitnega prometa z besarabskimi transporti v tem času že končana.

Zbornica zato pričakuje, da bo sta Gen. direkcija drž. železnice in prometno ministristvo upoštevala navedena dejstva ter v celoti ustregla spomenici ter obnovila železniški promet v prejšnjem normalnem obsegu.

Zunanja trgovina

Pripravljajo se naredbe za kontrolo uvoza premoga, volne, predelav iz umetne svile, kavčuka, masšob in še nekaterih drugih predmetov.

Za nakup 5000 vagonov soli na Madžarskem je dobila pooblastilo Direkcija za zun. trgovino. Sol bi plačali z izvozom tanina, kozje kože in ev. s sladkorno repo, deloma pa po kliringu.

Švica namerava uvoziti iz naše države večje količine rjavega premoga in lignita. Naši gospodarski krogi menijo, da bi se mogel ta izvoz kompenzirati za določene švicarske izdelke.

Ameriška železna industrija je povečala ceno železa na 24'50 dolarja za tono.

Bicikle na električni pogon so začeli izdelovati na Norveškem. Novi bicikli so po 195 kron ter se dobro prodajajo.

Dobave - licitacije

Dne 23. novembra bo pri Štabu rakoplovstva vojske v Zemunu licitacija za dobavo gum za avtomobile in motocikle.

Dne 28. novembra bo pri Upravi smodnišnice v Kamniku licitacija za dobavo 160.000 kg kalijevega solitra in dne 2. decembra za dobavo 90.000 kg preje iz konoplje in dne 3. decembra za dobavo 3000 m³ jelovih ali smrekovih hlodov.

Dne 26. novembra bo pri Centralni direkciji drž. rudarskih podjetij v Sarajevu licitacija za dobavo jeklene vrvi in dne 5. decembra za dobavo bagerja za drž. rudnik v Kreki.

Amerika na prehodu

Ch. A. in M. B. Beard

(Nadaljevanje.)

(Nadrobneje razlagata pisatelja, kako je bilo s posojili v diktatorski Kubi.)

Pričevanje na zaslišanju o tujih posojilih in sledeče preiskave so sicer podali drobnogledne slike o delovanju denarnišтва, toda niso podali popolne in celotne slike vsega njegovega delovanja. Charles E. Mitchell od National City-banke je razlagal svojo vlogo takole: »Mnogi izmed nas so našli resnično inspiracijo v dejstvu, da z izdajanjem teh velikih tujih posojil pospešujemo razvoj ameriške trgovine in industrije. To je bil vedno naš prvi motiv.« — To je bilo vzvišeno čustvo in potrdilo sta ga pričevanja Thomasa Lamonta in Ottona Kahna. Vendar niso mogli niti bančniki, ki so dajali objasnila, niti senatorji, ki so poslušali pričevanje, sestaviti bilance, ki bi krila vso transakcijo. S številkami niso našli potrditve za tezo, da bi posledice mnogoštevilnih operacij pri posojanju denarja v inozemstvo, hkrati s posredniškimi komisijami sodelujočim bančnikom, povečale bogastvo Združenih držav. Bančniki so delovali v sistemu ki so ga dobro poznali, z

metodami, ki so se jim zdele primerne, po gospodarskih teorijah, katere so sprejeli ne da bi jih bili strogo preiskali. Toliko je bilo gotovo. Kljub temu se dobrodelnost ni dokazala, niti se iz dostopnih podatkov ni mogla dokazati.

Nekatere druge stvari so pa postale kristalno jasne: Tekma med konkurenčnimi bankami je bila ostra. Med tem tekmovanjem so nekatere izmed njih, tudi banke dobrega slovesa v finančnem svetu, čeprav ne vse, uporabljale politike ali sorodnike politkov v tujih državah, da so vsiljevale ameriški državam, da so nevoljnimi vladam. Ogromne nagrade in darila so bile plačane posrednikom. Neugodna poročila o finančnem položaju tistih, ki bi si morda radi denar izposodili, so potlačili in prikrili ameriškim naložnikom, katerim so ponujali zadevne vrednostne papirje. Svarila vladnih izvedencev so prav tako zadušili ali ignorirali. Prav malo so upoštevali to, za kaj se dejansko porabi denar, ki so ga pošiljali v tuje države.

Senat je torej le dobil nekaj odgovora na vprašanje, kako je nastal polom. Na podstavi teh odgovorov je senatni odbor sklenil, da je treba z zakonodajo preprečiti ponovitev takega nezalaganega in sramotnega delovanja v škodo našega naroda. Toda težko je bilo vedeti, kakšna naj bi bila

zakonodaja. Profesor Edwin Walter Kaemmerer, odlični finančni izvedenec, ki so ga vprašali za svet, je odgovoril: »Nimam nasveta, samo čutim, da bi bilo treba nekaj narediti.« Profesor je očitno presodil vprašanje tako, da bodo ljudje kljub sedanjemu polomu prav kmalu spet silili v bančnike, naj jim dajo prilike za naložitev denarja. Očitno se bo zgodovina ponavljala do sodnega dne.

Končno je senat v naglici izdelal Johnsonov zakonski načrt, s katerim je potem kongres l. 1934. prepovedal prodajati v Ameriki obveznice in vrednote onih držav, ki so bile nehalne izpolnjevanji svoje obveznosti do ameriške države. Bančniki sicer tega niso smatrali za konstruktivno zakonodajo, ne koliko pa so bile potlačene njihove žrtve, ki so v teh dneh skovale zanje besedo »banksterji«.

Da bi ugotovili, »koliko je ameriški kapital, naložen v evropskih industrijah, pomenil konkurenco industrij v Združenih državah«, je senat vprašal trgovinsko ministristvo. Ministristvo pa ni vedelo drugega odgovora, kakor da nekaj konkurence sicer obstoji, a da »ne morejo ugotoviti obsega te konkurence«.

Skupno z vprašanjem finančnega imperija Amerike se je pojavilo tudi vprašanje resnične im-

perialistične posesti — Filipinskih otokov. Ko so jih Američani zasedli, so mislili, da si s tem pridobije trg za prevešek svojih izdelkov. V resnici pa so začeli filipinski pridelki: sladkor, kokosovo olje, koprja in drugi kmetijski proizvodi, delati konkurenco ameriškim. Posamezne industrije so sicer res žele znatne dobičke, a za državo kot celoto so Filipinski otoki pomenili letni izdatek štiri milijonov dolarjev, ne všteti izdatke za vedno večjo pomorsko obrambo. Posebno agrarci so dolgo silili, naj se Filipinom vrne neodvisnost. Res so dosegli, da je kongres decembra l. 1932. sprejel zakonski predlog, da se ima Filipinom vrniti samostojnost čez deset let. A predsednik Hoover je z vetom preprečil uzakonitev tega predloga. Nato je kongres še enkrat sprejel ta predlog in novi predsednik Roosevelt je zakon potrdil.

Sredi razburjenja, preiskav, očitkov, poplaha, bede in preklanja, ki so spremljali krizo, so zahtevali od predsednika Hooverja, da formulira svoje ukrepe za ustavitev krize. Skupaj z že prejšnjim slabim stanjem kmetijstva je polom industrije postavil Hooverja pred dilemo, ki ji je bil Coolidge ušel — na srečo svojega državiškega ugleda. Vrh tega se

je še položaj od tedna do tedna spreminjal in so se tako dolagale razvojne komplikacije na prvotni razkroj.

Z vidika Bele hiše je kriza prešla tri stopnje. Sprva so mislili, da se tiče katastrofa na borzi iz l. 1929. poglavito borznih špekulantov, da pa pušča ameriško poslovno življenje neprizadeto ali vsaj v temelju zdravo. Oblaki da bodo hitro minili. Toda usoda je hotela drugače. Ko je kriza naraščala, ko so velike banke zapirale svoja vrata, industrije zmanjševale proizvodnjo, brezposelnost postajala očitno strašna in beda vedno večja, je vlada priznala, da se je nekaj resnega zgodilo in se še dogaja. Za to stvarno stanje je predsednik Hoover našel formule in začel ukrepe, ki so se mu v okviru njegove socialne filozofije zdeli primerni. To, da je bila kriza tako velika, je bilo po njegovem mnenju še posledica svetovne vojne. V ostalem je bila to le običajna periodična kriza, ki bo kmalu minila, kakor pravljica. Spomladi leta 1932. je bil prepričan, da je globina krize prekoračena, da se poslovno življenje vrača v »normalo«, da so bili njegovi ukrepi uspešni in da ni treba uvažati nič novega ali delati eksperimente za obnovo gospodarstva.

(Dalje prih.)

Drž. dohodki in izdatki v prvem polletju sedanjega proračunskega leta

Uradni podatki o doseženih dohodkih ter izdanih izdatkih v prvem polletju tekočega proračunskega leta kažejo kar zadovoljivo sliko. To velja predvsem za državne dohodke, ki so znatno narasli. Ta dvig dohodkov je tem bolj pomemben, ker se letos gospodarska delavnost zaradi napete situacije nikakor ni mogla povečati. Ker je nadalje fin. minister odgodil plačevanje zemljarine — kar je z ozirom na silno zvišanje cen kmetijskih pridelkov zelo presenetilo — je dvig dohodkov tem bolj pomemben.

Vseh državnih dohodkov v prvih 6 mesecih l. 1940./41. je bilo za 7.182,1 milijona din, samo za 184,3 milijona ali 2,5% manj kakor pa so bili proračunani. V istem času lani so bili državni dohodki manjši za 485,7 milijona din ali za skoraj pol milijarde din.

Vsi državni izdatki v letošnjem I. proračunskem polletju pa so znašali 6.374,8 milijona din, t. j. samo 86,53% proračunanih izdatkov.

Dohodki so bili torej večji od izdatkov za 807,3 milijona din. Lani je znašal presežek le 281,4 milijona din.

Od glavnih dohodkov so dali manj samo neposredni davki, to pa v prvi vrsti zaradi nepotrebne odložitve plačevanja zemljarine. Naslednja tabela kaže, kako so se zvišali državni dohodki. V milijonih din so dali

	1940./41.	1939./40.
neposredni davki	1332,5	1342,3
trošarine	627,8	535,6
takse	747,4	642,8
carine	578,6	503,2
monopoli	1331,7	1115,4
železnice	1773,1	1227,6
pošte	311,8	276,6
rudniki	127,9	86,0
gozdovi	36,1	35,0
Poštna hranilnica	76,2	61,2
drž. posestvo »Belje«	37,9	7,7
rečna plovba	52,3	26,8
ostali dohodki	148,7	127,6
skupno	7182,1	5987,8

Iz teh števil se jasno vidi, kako zelo je bila povečana davčna dolžnost podjetij in da so davkoplačevalci kljub temu svojo dolžnost izvršili. Zato je tem bolj upravičena njih zahteva, da izvrši svojo dolžnost do njih tudi država in ne izdaja nobenih predpisov, ki se tičejo gospodarstva, ne da bi zaslišala prej zastopnike gospodarstva.

Položaj na romunskem trgu z žitaricami

Zadnji politični dogodki še vedno kažejo slabe posledice na romunskem trgu z žitaricami. S prepovedjo izvoza pšenice so bili razveljavljeni vsi zaključki z inozemstvom. Na trgu s krmo se sklepajo kupčije predvsem z živinskim ječmenom. Računa se, da se bodo znatnejše količine izvozile v Nemčijo, Italijo in Švico. Za ječmen 59 kg hektolitrski teže se plačuje sedaj po 47.000 lejev za vagon. Poleg izvoznih firm nakupuje ječmen tudi industrija za predelavo ječmena. Za staro koruzo se plačuje za vagon, franko Brajla 58.000 lejev. Nova koruza se plačuje v Galaču po 58.000 lejev.

Ustanovi se centrala za konopljo

Direkcija za zunanjo trgovino je izdelala načrt uredbe o izvozu konoplje in lanu. Svet za zunanjo trgovino je v načelu ta načrt že odobril. Definitivno besedilo uredbe bo v kratkem gotovo. Dela se na to, da se ustanovi centrala za konopljo, ki bo odkupila celotno žetev konoplje in nato uredila tako notranjo trgovino s konopljo kot tudi izvozno. Tudi svet za tekstilno industrijo je že razpravljal o teh namerah in o načrtu uredbe.

Nova pota v romunskem gospodarstvu

Imenovanje državnih komisarijev v podjetja

Novi režim v Romuniji je tudi v gospodarskem življenju uvedel celo vrsto preobratnih ukrepov. Struktura zasebnega gospodarstva se je najbolj bistveno spremenila z imenovanjem državnih komisarijev pri posameznih industrijskih, trgovinskih in bančnih podjetjih. Dočim so se v začetku imenovali komisariji le izjemoma za posamezna podjetja, je medtem dobila večina zasebnih podjetij svoje komisarije. Komisarski zaupniki legionarke države so bili imenovani ne le pri etnično romunskih, temveč tudi pri podjetjih, ki so v rokah pripadnikov narodnih manjšin ali Židov. Samo v podjetja, ki so v rokah nemške manjšine ali nemškega kapitala, še niso imenovali komisariji.

Novi romunski predpisi predvidevajo več vrst komisarijev pri zasebnih podjetjih, in sicer: posebne komisarije pri zasebnih petrolejskih podjetjih, ki se imenujejo na podlagi posebnih predpisov za petrolejsko gospodarstvo. 2. Posebni komisariji pri industrijskih in trgovinskih podjetjih, ki so se imenovali pri raznih etnično romunskih podjetjih, da bi se vpliv novega režima bolj uveljavil v teh podjetjih. 3. Kontrolni inspektorji pri madžarskih podjetjih, ki opravljajo svoje funkcije kot posebni pooblaščenca vlade. 4. Komisariji za romanizacijo podjetij pri židovskih podjetjih, ki naj prevedejo ta podjetja v romunske roke.

Romunski časopisi objavljajo dnevno cele sezname o imenovanjih komisarijev, iz katerih je razvidno, da so bili imenovani komisariji že v večino velikih in srednjih romunskih podjetij. Večina pa zaradi teh imenovanj stari upravni odbori niso izločeni. Vse njih ukrepe pa mora potrditi novo imenovani komisar v podjetju.

Znatne posledice na gospodarsko življenje bo tudi imelo imenovanje preiskovalnih komisij, ki naj preiščejo oddajo državnih nabav v zadnjih letih. Te preiskave naj predvsem ugotovijo, če so državni uradniki, ki so oddajali te nabave, pravilno postopali. Če bi se ugotovile nepravilnosti pa bi zadle posledice tudi podjetja sama, ki so dobila nabave. Številne firme morajo zato sedaj računati s tem, da bo vse njih poslovanje v zadnjih letih pregledano. To velja zlasti za firme, ki so sklepale kupčije z državo. Takih firm pa je zelo mnogo, ker je bila država zadnja leta najboljši klient večine industrijskih podjetij. Za državne nabave je važna komisija za kontrolo uporabe oborožitvenega fonda, za železniške nabave (zlasti za tovarne lokomotive in vagonov ter za dobavitelje premoga in kurilnega olja), komisija za preiskavo dobav za železnice in za kuriva. Uvozna trgovina in industrijska podjetja morajo občutiti posledice delovanja komisije za preiskavo deviznih dovoljenj, ki jih je dala Narodna banka. Podelitev rudarskih in petrolejskih koncesij preiskuje posebna komisija pri gospodarskem ministrstvu. Vse te komisije imajo pravice sodišč in morebitne ugotovitve krivde morejo imeti dalekosežne posledice civilnopravne narave proti podjetjem, a tudi kazenske sankcije proti odgovornim

voditeljem teh podjetij. Imenovanje komisarijev ima pri nekaterih podjetjih tudi ta namen, da dobe državni uradi iz dokumentov družb vpogled v prejšnje njih poslovanje z državnimi uradi.

Posebna preiskava je bila odredjena o sanacijski akciji Narodne banke. V času velike gospodarske in bančne krize v Romuniji je pomagala Narodna banka pogosto bankam in industrijskim podjetjem na ta način, da je prevzela od njih dvomljive terjatve ter izgubo, ki je nastala pri inkasu teh terjatev. V ta namen je dala država Narodni banki večkrat znatnejše vsote, ki so bile zamišljene kot državna pomoč za premaganje krize. Tudi del svoje dni v tujini najetega stabilizacijskega posojila se je s pristankom inozemskih upnikov uporabil v ta namen. Sedaj naj pregleda vse poslovanje tega sanacijskega fonda posebna komisija. Država bo imela po posebnem zakonu, ki je bil že izdan, pravico, da v primeru krivde podjetij zahteva od njih tudi vrnitev teh izgub.

Od drugih dalekosežnih gospodarskih ukrepov je treba zlasti še omeniti v začetku oktobra izvedeno razlastitev kmetijske zemlje, ki je bila last Židov. Zlasti v Moldaviji in Bukovini je bilo od tega prizadeto mnogo majhnih posestev. Kot odškodnino dobe bivši lastniki v višini uradno ocenjene vsote tri odstotne državne obveznice v nominalnem znesku, ki pa imajo samo 25 do 30 % tečajno vrednost. S temi obveznicami pa upravičenci ne morejo svobodno razpolagati, temveč se vodijo na posebnem neprostem kontu.

Tržna poročila

TRŽNE CENE V CELJU dne 1. novembra 1940.

Goveje meso: Cena s priklopi: 1 kg volovskega mesa din 13—18, kravčega 13—15, vama 10, pljuč 6, jeter 14, ledvic 16, loja 6—12.
Teletina: 1 kg telečjega mesa din 14—18, jeter 24, pljuč s srcem 15.
Svinjina: 1 kg prašičjega mesa din 16—22, pljuč 10, jeter 14, glave 8, slanice 24—25, slanice soljene 26—27, suhe slanice 28—34, masti 27—28, šunke 25, prekajenega mesa 20—25, prekajenih parkljev 9, prekajene glave 14, jezika 25.
Klobase: 1 kg krakovskih din 25, debrecinskih 25, hrenovk 25, safalad 25, posebnih 25, polsuhih kranjskih 30, suhih kranjskih 40, braunšviških 14, salami 65—70.

Mleko, maslo, jajca, sir: 1 liter mleka din 2'50, kisla smetana 14, 1 kg surovega masla 40, čajnega masla 52, masla 38, bohinskega sira 28—35, trapistovskega sira 30, polemanskega sira 35—40, sirčka 8, jajce 1'75—2.

Kurivo: q premoga, črni trboveljski din 36—38, rjavi 21, m³ trdih drv 112'50, 100 kg trdih drv žaganih 32—34, m³ mehkih drv 90.
Krma: q sladkega sena din 110, polsladkega sena 105, kislega sena 90, slame 60, prešana stane 5 din več.

Zelenjava in gobe: glava endivije din 0'75 do 1—, 1 kg poznega zelja 1'25, kislega zelja 5, ohrovtja 3—4, karfijskega 10, koleraba 0'50, 1 kg kolerabe 3, krožnik špinata 1'50, 1 kg špinata din 5, čebule 3, česna 14, krompirja 2, repe 0'50, kisle repe 3, krožnik jurčkov 4, jurček 2—3, krožnik sivek 2, krožnik štorovk 1'50, krožnik lesičk 1.

Vsak ne more v Zdravilišče ali vsak mora paziti na zdravje in doma piti vsaj mesec dni našo najboljšo prirodno mineralno vodo, ki je obenem tudi zdravilna za mnoge bolezni srca, ledvic, želodca, jeter, žolča, razne katere in čiščenje krvi ter normalizira delovanje notranjih žlez in živcev o n o z r d e č i m i s r c i !

Doma in po svetu

Zaradi bombardiranja Bitolja je bilo izdano uradno sporočilo, ki pravi, da je kr. vlada v pričakovanju, da se preiskava, ki je v teku zaključila, ukrenila pri vladah v Atenah, Rimu in Londonu vse potrebno ter obrazložila ta primer kršitve jugoslovanske teritorialne neodvisnosti, katerega je treba pripisati oboroženim silam ene izmed na grško-albanski vojni zainteresiranih držav. Kr. vlada je opozorila vojskujoče se države na nezahelene posledice, ki bi jih moglo imeti ponavljanje takih incidentov ter upa, da bodo izdani ukrepi, da se takšni incidenti ne bodo več ponovili. Jugoslovanska vlada si pridržuje pravico, da na podlagi rezultatov preiskave zahteva pravično odškodnino za osebo in materialno škodo, ki je bila povzročena pri tem bombardiranju.

Bombardiranje Bitolja je napravilo na vso jugoslovansko javnost zelo močan vtis in znova okrepilo nacionalno zavest. Povsod se prireja zbirke v korist Bitolčanov. Po Skoplju in drugih srbskih mestih so začeli ljudje zopet peti bojne pesmi.

Skofjska konferenca v Zagrebu je bila zaključena. O konferenci ni bilo izdano nikako sporočilo.

V Beogradu je umrl Pavle Ranković, urednik »Službenih novina« in eden najstarejših srbskih novinarjev. V beograjski javnosti je igral v mlajših letih vidno vlogo.

Na plenarni seji tajništva delavskih zbornic v Skoplju je bila sprejeta resolucija, v kateri se med drugim zahteva: uvedba maksimalnih cen ter enotno vodstvo gospodarstva. SUZOR naj se reorganizira, krivci deficitov pa pokličejo na odgovornost. Uvede naj se obvezno zavarovanje za primer brezposelnosti. Izda naj se zakon o podpiranju delavskega in nameščenskega zadružništva. Izda naj se uredba o draginskih dokladi zasebnim nameščencem. Izda naj se uredba o podporah delavcem, ki so poklicani pod orožje. Delavske zbornice naj se vedno predhodno zasllišijo o vseh vprašanjih, ki se tičejo delavstva.

Upravno sodišče je odbilo tožbo SUZORja proti banki upravi, ker da ta nima pravice, da izvaja nad SUZORjem nadzorno oblast. Sodišče je razsodilo, da je banska oblast vrhovna nadzorna oblast za vse posle socialne politike, ki se nanašajo na ozemlje banovine Hrvatske.

Banska oblast v Zagrebu je izdala naredbo, po kateri odpada 48 odstotkov vseh razpoložljivih količin oljaric za potrebe banovine Hrvatske.

Vsi lastniki odjavljenih ali neuporabljivih radijskih aparatov morajo dati do 15. decembra te aporate plombrirati na pristojnih poštah. Aparate plombira pošta brezplačno. Kdor ne bi dal aparatov plombrirati, bo kaznovan.

Bivši predsednik britanske vlade Neville Chamberlain je umrl v Londonu po krajšem bolehanju v starosti 71 let. L. 1937. je po Baldwinovem odstopu postal ministrski predsednik in si silno prizadeval, da bi obvaroval Evropo pred vojno. V ta namen je sklenil tudi znani Münchenski sporazum. Ostal je pa v vladi nato še do zloma Francije, nakar se je umaknil energičnejšemu Churchillju. Smrt Chamberlaina je napravila na angleško javnost zelo globok vtis.

Senator Pittman, predsednik odbora za zunanje zadeve v ameriškem senatu, je umrl zaradi od srčne kapi v starosti 68 let.

Za vrhovnega poveljnika italijanskih čet je bil imenovan maršal Badoglio.

Z grško-italijanske fronte se poroča, da so italijanske čete že začele ofenzivo in da je zlasti močan njih topovski ogenj. Grškim četam primanjkuje zlasti letal in tudi protiletalskih topov.

Z grško-italijanske fronte prihajajo neskladna poročila. Dočim poročajo Italijani o uspešnem prodiranju, zlasti o posrečeni izvidniški akciji njih konjenice, poročajo iz Aten, da se je položaj grške vojske zboljšal tako na fronti proti Korici, ko tudi ob Pindu, kjer da je prišla v zelo težaven položaj.

Ze v 24 urah

barva, plesira in kemično s n a ž i obleke, klobuke itd. škrobi in svetločila srajce, ovrtnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6, Selenburgova ul. 3

Telefon št. 22-72.

cela italijanska divizija »Centaur«. — Tudi o uspehih letalskih bojev se poročila razlikujejo.

Mobilizacija grške vojske je izvedena do konca in brez vsake motnje.

Drž. tožilec je predložil imunitetnemu odboru madžarskega parlamenta zahtevo za izročitev petih poslancev puščičastih križev, ker so pripravljali državni udar. Hoteli so ujeti drž. hamestnika Horthyja in ga prisiliti, da imenuje poslanca Szalaja za predsednika vlade, notranjega ministra Korostoa pa so hoteli umoriti.

Nemški poslanik v Papen je odpotoval iz Berlina v Ankaru, kamor je prišel v soboto. Z njegovim povratkom pričakujejo razjasnitev položaja. Misli se tudi, da bodo sedaj vidne posledice zadnjega sestanka v Ribbentropa, Ciana in Papena v Šumavi.

Japonski veleposlanik v Berlinu je objavil v »Europäische Revue« članek, v katerem poleg drugega trdi, da ne pomeni podpis berlinskega trojnega pakta samo vojaško in duhovno edinstvo Italije, Nemčije in Japonske, temveč omogoča tudi sklenitev kontinentalnega bloka, ki bi mogel imeti zelo veliko bodočnost, če se upoštevajo velika naravna bogastva Sovjetske Rusije, katere bi ta blok izkoriščal.

Ameriškega kongresa je bil predložen zakonski načrt o spremembi sedanjega nevtralnostnega zakona v tem smislu, da bo mogla Vel. Britanija v bodoče naročati vojni material tudi na kredit.

Nemci poročajo, da so napadle njih vojske ladje na Atlantskem morju neki angleški konvoj in potopile vse ladje, ki so bile v tem konvoju. Skupno je bilo potopljenih 83.000 ton ladij.

Velika propagandna akcija se pripravlja v vsej Nemčiji. Do konca leta bo priredila narodno socialistična stranka nič manj ko 700 velikih propagandnih zborovanj. Glavno geslo teh zborovanj bo: Z našimi zastavami bomo zmagali.

Angleški poslanik v Budapešti je izročil v madžarskem zunanjem ministrstvu protestno noto svoje vlade, ker dopušča madžarska vlada prehod nemških čet skozi madžarsko ozemlje.

Nemci so v zadnjih dneh zelo povečali svojo podmorniško vojno proti angleškim trgovskim ladjam. Med tem so letalski napadi na Anglijo nekoliko popustili, sedaj pa so se znova obnovili v vsej sili. Ne napadajo pa Nemci več z lovskimi letali, temveč predvsem s sturmoglavci. A tudi letalska aktivnost Angležev se je povečala in v noči na soboto so bombardirala angleška letala celo vrsto mest, med njimi tudi München, in sicer baš v času, ko je govoril Hitler svojim starim borcev.

Silen potres je bil v nedeljo zjutraj v Romuniji. Potres je bil največji, kar jih je doslej doživela Romunija. Posebno težko prizadeta je bila Bukarešta, kjer ni hiše, ki ne bi imela sledov potresa. Med drugimi hišami se je podrla tudi desetnadstropna palača. Vsi stanovanjci v palači so bili pokopani pod ruševinami. Poročajo, da so bili med njimi tudi člani nekih tujih vojaških misij. Vse ulice so polne opeke in kamenja in mesta neprehodna. Sodiijo, da je bilo več tisoč ljudi ubitih. Poškodovana je bila tudi kraljeva palača, kralj in kraljica-mati pa sta zvečer na srečo odpotovala v Sinajo. Tudi palača zun. ministrstva je trpela.

Tudi mnoga druga romunska mesta so od potresa zelo trpela. Tako sta mesti Busan in Barda popolnoma razdejani. Zelo je trpelo tudi petrolejsko ozemlje pri Ploestiju. Boje se, da bo petrolejska proizvodnja zelo prizadeta.

Poročila o potresnih sunkih prihajajo tudi iz Bolgarske. V Sofiji se je porušilo več hiš, med njimi tudi veliki hotel »Slavjanska beseda«. Potres je bil tako močan, da so začeli po cerkvah zvonovi zviniti kar sami od sebe. Tudi v Srbiji so se čutili potresni sunki.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce

da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga!

Za čuvanje pravice zavarovancev do pokojnine je potrebno, da so zavarovani prispevki dejansko plačani!

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuščajo odlašanja.